

Innowacyjność jako instrument wzrostu konkurencyjności regionów polskich

Wstęp

Słabością polskiej przestrzeni jest jej niska konkurencyjność, a w efekcie mała atrakcyjność dla międzynarodowego kapitału. **Podstawowym źródłem wzrostu konkurencyjności i efektywności we współczesnej globalnej gospodarce są innowacje.**

Nowym strukturalnie uwarunkowaniem rozwoju regionalnego kraju staje się proces integracji Polski z Europą. Wraz z jego rozwojem polska przestrzeń społeczno – ekonomiczna stanie się integralną częścią przestrzeni europejskiej: otwartej na świat, efektywnej, konkurencyjnej i innowacyjnej.

W opracowanej przez Rządowe Centrum Studiów Strategicznych *Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju „Polska 2000”*¹ tworzenie w naszym kraju miejsc i struktur sprzyjających powstawaniu innowacji wymieniana jest jako jedno z głównych zadań polityki przestrzennego zagospodarowania państwa.

W świetle wspomnianej koncepcji, w nowej sytuacji geopolitycznej Europy, Polska może stać się ważnym ogniwem integrującym przestrzeń w tej części kontynentu. Zdaniem ekspertów korzystne położenie geograficzne Polski²:

- umożliwi przepływ innowacji, dóbr i ludzi we wszystkich kierunkach ważnych dla integracji europejskiej przestrzeni społeczno-ekonomicznej,
- tworzy korzystne warunki lokalizacji przedsiębiorczości kojarzącej kapitał i technologie Europy Zachodniej, zasoby intelektualne i wysoko kwalifikowane kadry Polski oraz chłonne rynki Europy Środkowej i Wschodniej,

---

¹ *Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju „Polska 2000”*, Rządowe Centrum Studiów Strategicznych, Warszawa lipiec 1997, s. 8.

² Tamże, s. 10.

- tworzy potencjalnie korzystne warunki wejścia polskiej gospodarki w europejską przestrzeń konkurencyjną, efektywną i innowacyjną oraz dyfuzji osiąganych na tej drodze wartości na wschodnie otoczenie Polski.

1. Region, polityka regionalna i rozwój regionalny

Pojęciem wyjściowych naszych rozważań jest **region**. W europejskiej polityce regionalnej pod pojęciem tym rozumie się duży obszar o silnych związkach funkcjonalno – przestrzennych i pewnej samodzielności gospodarczej. Istnieją różne kryteria wyznaczania granic (delimitacji) regionów, np. administracyjne, funkcjonalne, geograficzno – przyrodnicze, historyczne, ekonomiczne, itp.

Dzisiejsze województwa w liczbie 49 nie są regionami, między innymi dlatego, że przy wyznaczaniu ich granic dominujące znaczenie miały wyłącznie kryteria administracyjne.

Niefunkcjonalne struktury ustrojowo – terytorialnej organizacji naszego kraju są zasadniczą barierą dla prowadzenia zarówno **polityki interregionalnej** (działań podejmowanych przez rząd oraz jego agendy w celu wspomaganie rozwoju poszczególnych obszarów): jak i **polityki intraregionalnej** (działań podejmowanych przez samorządowe władze regionu). O ile w Polsce istnieje pewna polityka interregionalna, o tyle w obecnym systemie podziału administracyjnego kraju nie ma możliwości prowadzenia polityki intraregionalnej³.

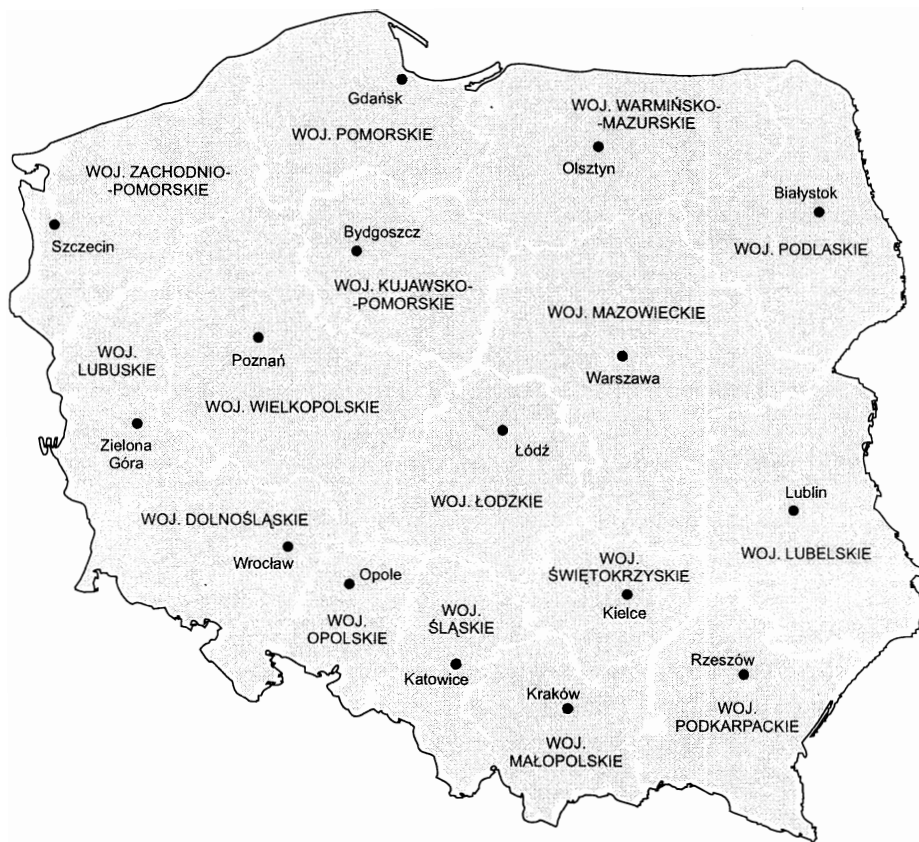
Należy stwierdzić, że do chwili obecnej najpoważniejszą barierą konkurencyjności regionów polskich jest **niefunkcjonalna struktura terytorialnej organizacji państwa**. Brak dużych województw z określoną podmiotowością powoduje, że nie występują u nas podmioty polityki intraregionalnej, a dzisiejsze małe województwa nie są partnerami dla Unii. W takim kształcie terytorialnym Polska nie może liczyć na dostęp do znacznej części europejskich funduszy pomocowych.

Nie jest prawdą, że Unia chce nam narzucić regionalizację. Możemy przystąpić do UE nawet w obecnym ustroju administracyjnym. Będziemy wtedy jednak dla Brukseli nie partnerem, ale petentem. Nowe, duże województwa muszą być odpowiednio przygotowane do korzystania z pomocy Unii: muszą mieć odpowiednie instytucje, potencjał ekonomiczny, finansowy, intelektualny czy innowacyjny⁴.

³ Z. Gilowska, G. Gorzelak, B. Jałowiecki, K. Sobczak, *Kierunki polityki regionalnej Polski, Studia Regionalne i Lokalne*, Uniwersytet Warszawski, *Europejski Instytut Rozwoju Regionalnego i Lokalnego*, Warszawa 1998, s. 16- 17.

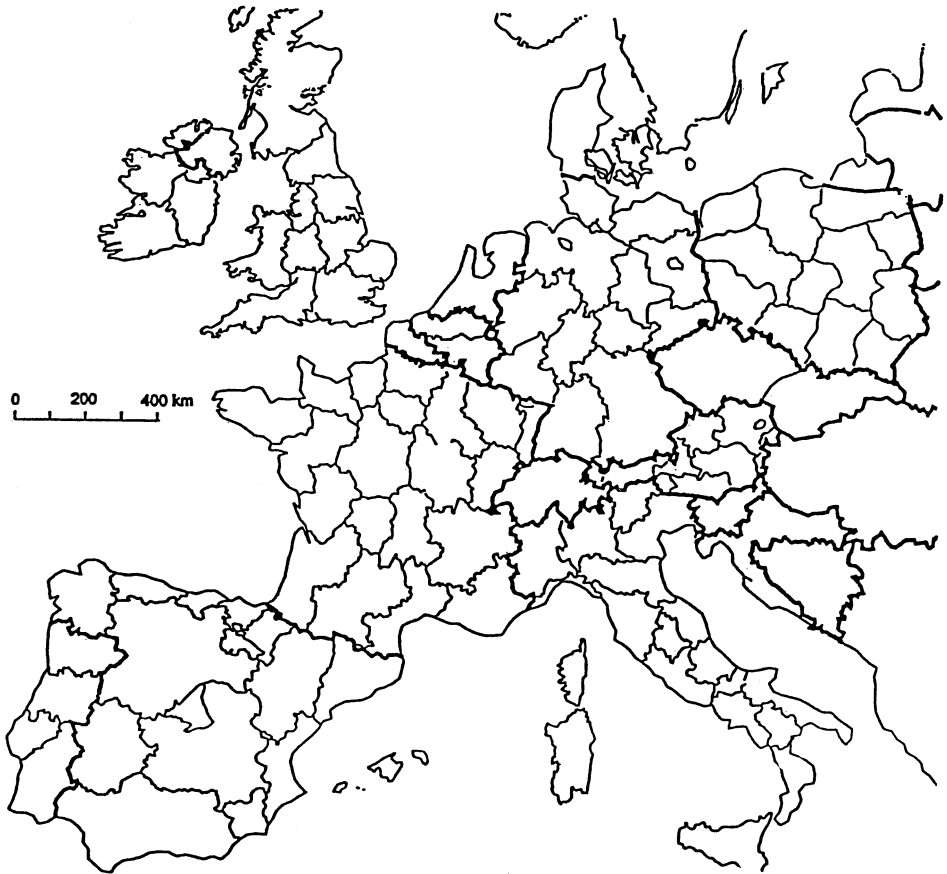
⁴ *Czy Polsce potrzebne regiony?* (w:) Dodatek do tygodnika samorządu terytorialnego „Wspólnota” z dnia 11 kwietnia 1998 r., s. 7.

**Rysunek 1. Podział Polski na 16 województw (regionów)
obowiązujący od 1 stycznia 1999 r.**

Źródło: Departament Administracji Publicznej MSWiA, sierpień 1998.

**Rysunek 2. Wariant podziału Polski na 12 województw (regionów)
na tle regionów w krajach Unii Europejskiej**

Źródło: M. Koter, Jaki model podziału?, (w:) „Wspólnota” 1996 nr 20.

Planowana w naszym kraju na styczeń 1999 r. reforma administracyjna, związana między innymi z wprowadzeniem dużych, samorządowych województw, będzie miała fundamentalne znaczenie dla wzrostu konkurencyjności regionów polskich. Szkoda, z punktu widzenia funkcjonalności nowego podziału administracyjnego kraju, że ostatecznie została zaakceptowana koncepcja szesnastu województw (rysunek 1), podczas gdy początkowe projekty zakładały powstanie tylko dwunastu. Wariant dwunastu województw stworzyłby strukturę administracyjną państwa najlepiej dostosowaną do gospodarki rynkowej i standardów europejskich (rysunek 2 i tabela 1).

Tabela 1. Regiony w wybranych krajach Europy

Państwo	Powierzchnia w tys. km ²	Ludność w tys.	Liczba regionów	Przeciętna powierzchnia w tys. km ²	Przeciętna liczba ludności w tys.
Hiszpania	505	39 085	17	29,7	2 300
Francja	544	57 372	21	25,7	2 732
Włochy	301	56 859	20	15,1	2 843
Wlk. Brytania	242	57 701	11	22,0	5 245
Niemcy	357	81 338	16	22,3	5 085
Polska – wariant 12 regionów	313	38 505	12	26,0	3 209

Źródło: M. Koter, Jaki model podziału?, (w:) „Wspólnota” 1996 nr 20.

Ważnymi wyznacznikami podmiotowości regionów są:

- istnienie organów samorządowych na ich obszarze,
- system finansowania, związany z zasadą dysponowania własnym budżetem, z jednocześnie określonymi, trwałymi źródłami dochodów,
- posiadanie przez region osobowości prawnej, umożliwiającej podejmowanie decyzji gospodarczych i zaciąganie zobowiązań.

Wymienione kwestie reguluje nowa ustawa o samorządzie województwa, a wynikające z niej podstawowe innowacje, związane z nowym systemem prawno-finansowym województw (regionów) będą polegały na⁵:

- przyznaniu im osobowości prawnej,
- oparciu zasad ich działania na zasadach samorządowych, poprzez powstanie na ich obszarze organów samorządu terytorialnego, tj. sejmiku województwa i zarządu województwa,
- przyznaniu województwom (regionom) dochodów, pochodzących z:
  - udziałów w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa,
  - dochodów z majątku województwa,
  - spadków, zapisów i darowizn na rzecz województwa,

⁵ Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa, Dz.U. nr 99, poz. 631.

- dochodów uzyskiwanych przez jednostki budżetowe województwa oraz wpłat innych wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych,
- subwencji wyrównawczej z budżetu państwa,
- dotacji celowych z budżetu państwa i państwowych funduszy celowych na zadania wykonywane przez województwo,
- dotacji celowych z budżetu państwa na zadania z zakresu administracji rządowej wykonywane przez województwo na podstawie porozumień zawartych z organami administracji rządowej,
- dotacji celowych z budżetu gmin lub powiatów na zadania z zakresu administracji rządowej wykonywane przez województwo na podstawie porozumień zawartych z organem gminy lub powiatu,
- innych wpływów uzyskanych na podstawie odrębnych przepisów.

Region jest obiektem oddziaływania **polityki regionalnej** będącej celową i świadomą działalnością organów władzy publicznej i zmierzającej do rozwoju regionalnego. Jak już wspomniano wcześniej polityka regionalna może być prowadzona jako polityka interregionalna oraz polityka intraregionalna.

Polska polityka interregionalna prowadzona przez rząd centralny powinna być podporządkowana korzyściom ogólnokrajowym. Politykę intraregionalną, której celem jest poprawa sytuacji w poszczególnych regionach, powinny prowadzić same regiony⁶.

Pod pojęciem **rozwoju regionalnego** rozumiemy wzrost potencjału gospodarczego regionów, trwałą poprawę ich konkurencyjności i poziomu życia ich mieszkańców, przyczyniające się do rozwoju społeczno – gospodarczego kraju.

Wyróżnia się dwa skrajne, teoretyczne modele polityki regionalnej państwa:

- **wyrównawczy**, którego istotą jest wspieranie rozwoju regionów najsłabiej rozwiniętych,
- **polaryzacyjny**, który polega na wzroście konkurencyjności regionów, przede wszystkim poprzez wspieranie regionów o najwyższym poziomie rozwoju ekonomicznego, czyli tzw. „biegunów wzrostu” i „lokomotywy postępu”, przy założeniu, że w przyszłości „pociągną one za sobą” pozostałe regiony.

Oczywiście żaden z tych modeli nie występuje w „czystej” postaci. Rządy wpływając na czynniki wzrostu i konkurencyjność silnych jednostek terytorialnych nie pozostają jednocześnie obojętne na nabrzmiewające problemy regionów najsłabszych.

---

⁶ Z. Gilowska, G. Gorzelak, B. Jałowiecki, K. Sobczak, *Kierunki polityki regionalnej Polski...*, op. cit., s. 21.

2. Regionalna konkurencyjność gospodarki i czynniki ją kształtujące

Konkurencyjność definiowana może być jako zdolność do rywalizacji między uczestnikami rynku. Jeszcze do nie dawna była ona pojęciem przede wszystkim utożsamianym z podmiotami gospodarczymi. Ostatnio coraz częściej podnoszony jest problem **regionalnej konkurencyjności gospodarki**. O jego wadze może świadczyć fakt, że budowanie siły konkurencyjnej regionów zostało uznane za jeden z sześciu podstawowych celów polityki rozwoju regionalnego w krajach OECD na przełomie XX i XXI wieku.

W 1994 r. w Unia Europejskiej opracowano dokument zatytułowany „*Konkurencyjność i spójność: tendencje w regionie. Piąty raport o społeczno – ekonomicznym położeniu i rozwoju regionów Wspólnoty*”. Scharakteryzowano w nim podstawowe czynniki wpływające na regionalną konkurencyjność gospodarki.

Problematyki konkurencyjności regionów dotyczył także raport opracowany przez jedną z grup roboczych, pracujących w latach 1995-1997, w ramach Zespołu Zadaniowego ds. Rozwoju Regionalnego w Polsce pod kierunkiem J. Kołodziejskiego. Tytuł tego raportu brzmiał: „*Instytucje i instrumenty wzrostu konkurencyjności regionów*”.

Art. 11.1. pkt. 3 cytowanej wcześniej ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa, jako jeden z celów działań tego samorządu, określa „*podnoszenie poziomu konkurencyjności i innowacyjności gospodarki województwa*”.

Zastanówmy się teraz co to takiego **region konkurencyjny**? Otóż jest to taki region, który za względu na swoje położenie oraz występującą na jego obszarze korzystną kombinację czynników pracy żywej i uprzedmiotowionej, posiada strukturalną przewagę na rynku.

Na regionalną konkurencyjność gospodarki mają wpływ następujące czynniki:

- poziom rozwoju ekonomicznego całego kraju,
- poziom międzyregionalnego zróżnicowania w tym zakresie,
- status prawno-ekonomiczny regionów i związana z tym organizacja terytorialna państwa,
- stopień otwarcia regionów i ich zintegrowania z przestrzenią europejską,
- lokalizacja regionu,
- różnorodność form zagospodarowania,
- akumulacja kapitału,
- poziom inwestowania w badania i rozwój,
- poziom szkolnictwa wyższego,
- dobry system kształcenia i doskonalenia zawodowego,
- współpraca w płaszczyźnie wyższe uczelnie – gospodarka,
- poziom rozwoju infrastruktury społecznej i technicznej,
- klimat przedsiębiorczości,

- sprawny przepływ informacji,
- mobilność przestrzenna mieszkańców regionu,
- dostępność kapitału i kredytu,
- odpowiednio rozwinięta sfera instytucjonalna wspierania rozwoju oraz transferu innowacji i postępu technologicznego.

Niektóre z tych czynników powinny być kształtowane w ramach prowadzonej przez rząd polityki interregionalnej, inne – w ramach polityki intraregionalnej, prowadzonej przez samorządowe władze regionu.

Należy przy tym mieć na uwadze, że **tendencje do przestrzennej polaryzacji rozwoju mają charakter obiektywny** i są w zasadzie nieodwracalne. Z doświadczeń krajów zachodnioeuropejskich wynika, że przewaga regionów „silnych” nad „słabymi” nie maleje mimo podejmowanych przez rządy tych państw intensywnych działań zmierzających do jej zmniejszenia.

Tendencje do pogłębiających się z roku na rok różnicowań regionalnych są również widoczne w naszym kraju. Dowodem na to mogą być najnowsze badania przeprowadzone przez Urząd Statystyczny w Katowicach dotyczące produktu krajowego brutto według województw w 1996 r. Wynika z nich jednoznacznie, że w zaledwie dwóch województwach (katowickim i warszawskim) powstaje 25% całego dochodu narodowego. Największy udział w tworzeniu tego dochodu w 1996 r. miały więc następujące województwa: katowickie – 13,1%, warszawskie – 11,5%, poznańskie – 4,2%, gdańskie – 3,9%, krakowskie i wrocławskie – po 3,5%, szczecińskie – 3%, łódzkie – 2,9%, bydgoskie – 2,8%, lubelskie i opolskie – po 2,4%. Dla porównania, dwanaście województw o mniej niż 1% udziale w tworzeniu PKB wytworzyło łącznie zaledwie 8,3% dochodu narodowego. Były to: suwalskie (0,9%), ciechanowskie, skierniewickie, śląskie i wrocławskie (po 0,8%), ostrołęckie, sieradzkie i zamojskie (po 0,7%), łomżyńskie i przemyskie (po 0,6%), białkopodlaskie (0,5%) i chełmskie (0,4%)⁷.

Ważnym miernikiem konkurencyjności regionu może być jego **atrakcyjność inwestycyjna**.

Od kilku już lat Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową tworzy na zlecenie Polskiego Banku Rozwoju S.A. mapę atrakcyjności inwestycyjnej województw Polski. Przy konstruowaniu tzw. syntetycznego wskaźnika atrakcyjności brane są pod uwagę następujące czynniki⁸:

- chłonność rynku lokalnego,
- zaawansowanie zmian własnościowych,
- środowisko dla biznesu,
- zaplecze przemysłowe,

⁷ *Gdzie powstaje dochód narodowy*, (w:) „Rzeczpospolita” z dnia 31 lipca 1998 r., s. 9.

⁸ *Ryzyko inwestycyjne w Polsce oraz w Europie Środkowej i Wschodniej*, (w:) „Rzeczpospolita” z dnia 15 marca 1996 r., s. 12.

- stan rynku pracy,
- wyposażenie w infrastrukturę techniczną i rynkową,
- stan środowiska.

Wyniki tych badań co roku są podobne. Bardzo wysoką atrakcyjność inwestycyjną wykazują województwa związane z ośmioma największymi aglomeracjami miejskimi w Polsce tj. warszawskie, poznańskie, wrocławskie, katowickie, krakowskie, szczecińskie, gdańskie i łódzkie. Najniższą atrakcyjnością inwestycyjną charakteryzują się województwa Polski wschodniej i centralnej (z wyłączeniem województwa warszawskiego). Wynika to z jednej strony ze spuścizny przeszłości (z niedoinwestowania), z ich rolniczego charakteru oraz oddalenia od głównych centrów administracyjnych i komunikacyjnych. Najmniej atrakcyjne dla inwestorów są więc następujące województwa: białkopodlaskie, zamojskie, przemyskie, konińskie, sieradzkie, chełmskie, ciechanowskie, wrocławskie, łomżyńskie, ostrołęckie.

Z szacunków PAIZ wynika, że w ostatnich latach w ośmiu największych polskich miastach zagraniczne firmy zainwestowały ok. 10 mld USD, przy czym szacunki te dotyczą tylko inwestycji przekraczających milion dolarów, zlokalizowanych w granicach administracyjnych tych miast. Wiadomo jednak, że znaczna część zagranicznych przedsięwzięć lokowana jest w pobliżu metropolii, np. w podwarszawskich Jankach, podwrocławskich Bielanych, czy w podpoznańskiej gminie Tarnowo Podgórne. Do tej pory na największe polskie miasta przypadło co najmniej 80% pieniędzy płynących z zagranicy, czyli około 20 mld USD⁹.

Podsumowując, należy stwierdzić, że zachodzące w Polsce procesy transformacyjne pogłębiają zróżnicowanie regionalne naszego kraju. Podstawowym dylematem polityki interregionalnej staje się więc wybór między **równością a efektywnością**. Dylemat ten należy rozstrzygnąć na rzecz wspierania przez państwo działań **proinnowacyjnych** zwiększających **efektywność** inwestowanych nakładów oraz **konkurencyjność** Polski w Europie. Najpierw należy więc przełamać zapóźnienia cywilizacyjne naszego kraju przez szybki wzrost gospodarczy i zmiany strukturalne w gospodarce, potem dopiero można zacząć intensyfikować działania w zakresie prowyrównawczej polityki interregionalnej¹⁰.

⁹ R. Boruc, M. Cielemecki, *Ekstraklasa metropolii*, (w:) „Wprost” 1998 nr 31, s. 36.

¹⁰ Z. Gilowska, G. Gorzelak, B. Jałowicki, K. Sobczak, *Kierunki polityki regionalnej Polski*, op. cit., s. 23.

3. Rola innowacyjności jako podstawy konkurencyjności regionów

Innowacje w znaczeniu rzeczowym oznaczają zmiany ulepszające pierwotny stan systemu gospodarczego drogą wykorzystania nowych wyrobów, usług, wynalazków, metod organizacji, koncepcji zarządzania. W znaczeniu funkcjonalnym przez innowacje rozumiemy proces tworzenia, projektowania, realizacji, adaptacji i wykorzystania nowych rozwiązań¹¹.

Według Z. Pietrańskiego innowacje to „*zmiany celowo wprowadzone przez człowieka (...), które polegają na zastępowaniu dotychczasowych stanów rzeczy innymi, ocenianymi dodatnio w świetle określonych kryteriów, składających się w sumie na postęp*”¹².

Większość autorów, definiując pojęcie innowacji, akcentuje **zmiany i nowość**. Nie ma innowacji bez zmiany dotychczasowego stanu rzeczy i wprowadzania nowości. Co prawda nie każda zmiana zasługuje na miano innowacji. Chodzi jedynie o te **zmiany, które przyczyniają się do postępu w określonej dziedzinie**, np. techniki¹³.

Innowacje możemy podzielić na:

- **technologiczne** (dotyczące procesów technologicznych, czyli usprawnień metod wytwórczych, pozwalających obniżyć koszty),
- **produktowe** (dotyczące produktów, tj. przyczyniające się do wyższej jakości produktów, czy nowych ich asortymentów, dostosowanych do potrzeb rynku, pozwalających uzyskać wyższe ceny),
- **organizacyjne** (dotyczące systemów zarządzania i organizacji organizmów gospodarczych, zapewniające wyższą jakość i efektywność procesom decyzyjnym).

Pod pojęciem **dyfuzji innowacji** rozumiemy proces przyswajania danej nowości w coraz to nowych systemach, np. w regionach.

Przez **innowacyjność regionu** należy rozumieć zespół cech tego regionu wyrażających się w jego zdolności do tworzenia oraz przyswajania nowości.

Biorąc pod uwagę zdolność innowacyjną regiony możemy podzielić na¹⁴:

- **innowacyjne** – czyli zdolne do samoistnego wytwarzania innowacji,
- **peryferyjne** – zdolne jedynie do absorpcji innowacji,
- **zmarginalizowane** – nie zdolne do przyjęcia innowacji z zewnątrz.

¹¹ *Słownik ekonomiczny dla przedsiębiorcy*, Wydawnictwo Znicz, Warszawa 1996, s. 89.

¹² Z. Pietrański, *Ogólne i psychologiczne zagadnienia innowacji*, Warszawa 1971, s. 9.

¹³ Encyklopedia Biznesu, t. I, pod red. W. Pomykała, Fundacja Innowacja, Warszawa 1995, s. 354.

¹⁴ *Zarys strategii rozwoju regionalnego Polski. Raport końcowy przyjęty przez Radę Ministrów*, (w:) „Przegląd Rządowy” 1997 nr 1, s. 82.

Niestety, obecne regiony Polski w większości przypadków należy zakwalifikować do drugiego i trzeciego typu. Jest to szczególnie niekorzystna sytuacja w kontekście przyszłej integracji naszego kraju z Europą, gdyż **przestrzeń otwarta, która nie jest przestrzenią innowacyjną przekształca się w przestrzeń zależną w sensie gospodarczym, politycznym i technologicznym, inaczej w przestrzeń peryferyjną**. Jeśli coś się nie zmieni w naszym kraju w zakresie konkurencyjności i innowacyjności regionów, Polska może niestety stać się „zapleczem Europy”.

Podstawowymi kierunkami zarówno polityki interregionalnej jak i intra-regionalnej w naszym kraju jest doprowadzenie do powstania jak największej ilości regionów pierwszego typu zdolnych do samoistnego wytwarzania innowacji. Należy również wspierać zdolności absorpcyjne regionów w zakresie przyswajania innowacji z zewnątrz. Ogromną rolę w tym zakresie mogłyby odegrać **regionalne systemy innowacji**.

4. Regionalne systemy innowacji (RSI)

Systemy te możemy zdefiniować jako zbiory wzajemnie powiązanych instytucji, zlokalizowanych na określonym terytorium, wspierających procesy innowacji i postęp technologiczny. Kluczowe znaczenie dla ich tworzenia ma **regionalna polityka innowacyjna** zmierzająca do rozwoju zdolności innowacyjnych w regionalnych systemach produkcyjnych między innymi poprzez stwarzanie odpowiednich warunków współpracy między sferą nauki a gospodarki, czyli między szkołami wyższymi i jednostkami naukowo-badawczymi a przedsiębiorstwami lokalnymi¹⁵.

Instytucjami tworzącymi RSI mogą być przykładowo:

- instytucje reprezentujące samorząd regionalny;
- przedsiębiorstwa przemysłowe działające na obszarze regionu;
- uniwersytety i inne wyższe uczelnie;
- instytuty naukowe;
- centra innowacyjne (innovation centre) – są to inicjatywy (organizacje) mające na celu zaspokojenie wymagań przedsiębiorstw w zakresie zaangażowania rozwojowego, komercjalizacji nowych produktów oraz w zakresie adaptacji nowych technologii; celem centrum jest promowanie przedsiębiorstw o wysokim poziomie technologicznym; usługi takiego centrum zawierają konsultacje finansowe, technologiczne, komercyjne oraz usługi o charakterze administracyjno-technicznym;
- inkubatory przedsiębiorczości (business incubator) – jest to forma wspólnej organizacji i funkcjonowania niezależnych, małych firm, umożliwiająca szybkie rozpoczęcie działalności gospodarczej; oprócz powierzchni biurowej

¹⁵ Tamże, s. 83.

inkubator zapewnia wszystkim jego uczestnikom, za niewielką odpłatnością usługi administracyjne, prawne, finansowo-księgowo, marketingowe itp.

- parki naukowo-technologiczne – są to formy organizacyjne łączące różne podmioty gospodarcze zorientowane na high technology; celem ich powoływania jest „przyciąganie” wysokich technologii światowych m.in. w elektronice, biotechnologii i mechanice precyzyjnej; parki te tworzy się zwykle w pobliżu dużych ośrodków akademickich; na świecie istnieje aktualnie ponad 300 takich technoparków, w których wdraża się i opracowuje technologie, będące dorobkiem naukowych uczelni zlokalizowanych na ich obszarze; w Polsce powstają dwa takie technoparki: w Krakowie i Modlinie¹⁶;
- agencje rozwoju regionalnego;
- banki regionalne itp.

W Polsce na dzień dzisiejszy istnieje już kilka ośrodków, w których na pierwszy plan wysuwa się problem innowacji i postępu technicznego. Ośrodki te działają w różnych formach (np. inkubatorów innowacyjnych, parków technologicznych, centrów innowacji i przedsiębiorczości itp.). Jako przykłady można podać¹⁷:

- Poznań (Wielkopolskie Centrum Innowacji i Przedsiębiorczości wspólnie z Politechniką Poznańską, Akademią Ekonomiczną i Instytutem Obróbki Plastycznej),
- Warszawę (Centrum Przedsiębiorstw Nowych Technologii wspólnie z Zakładem Wysokich Ciśnień PAN i Międzynarodową Fundacją na Rzecz Rozwoju Nauki i Technologii, Politechnika Warszawska),
- Gdańsk (Gdańskie Centrum Innowacyjne, Politechnika Gdańska),
- Zieloną Górę (Wielkopolskie Centrum Innowacji i Przedsiębiorczości S.A., Wyższa Szkoła Inżynierska),
- Kraków (Inkubator Technologiczny).

Aby uruchomić w Polsce proces tworzenia RSI, należy podjąć działania w następujących kierunkach, takich jak¹⁸:

- rozwój kilkunastu regionalnych centrów innowacji w największych aglomeracjach miejskich kraju, których funkcje byłyby następujące:
  - tworzenie pomostów informacji między globalną a regionalną myślą naukową i technologiczną,

---

¹⁶ Szerzej na temat parków naukowo-technologicznych pisze M. Klamut, *Innowacje a rozwój lokalny*, (w:) *Promowanie rozwoju lokalnego i regionalnego*, pod red. B. Winiarskiego i L. Patrzałka, Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej, Warszawa 1994, s. 47-58.

¹⁷ D. Korenik, *Ośrodki przedsiębiorczości, innowacji i technologii jako instrument w rozwoju lokalnym*, (w:) *Lokalne inicjatywy w sferze rozwoju gospodarczego*, pod red. L. Patrzałka, Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej, Warszawa 1994, s. 98.

¹⁸ *Zarys strategii rozwoju regionalnego Polski...*, op. cit., s. 84.

- nawiązanie bezpośredniej współpracy z Unią Europejską, a zwłaszcza z Dyрекcją Generalną XII (Nauka i Technologia),
- stymulowanie bezpośredniej współpracy między placówkami naukowymi i przedsiębiorstwami, wyrażającymi wolę tworzenia i absorbowania innowacji,
- tworzenie nowego modelu polityki naukowej uwzględniającej jej wymiar regionalny,
- formowanie nowego modelu polityki regionalnej, zgodnie z tezą, że w XXI wieku rozwój przestrzeni innowacyjnej będzie głównym celem tej polityki,
- tworzenie nowego modelu polityki strukturalnej stwarzającej bodźce dla rozwoju przemysłów „wiedzochołonnych”,
- transformacja systemu edukacji narodowej, który powinien stymulować postawy i działania innowacyjne.

5. Strategia rozwoju technologicznego regionu (SRTR)

Jednym z podstawowych czynników rozwoju regionów jest posiadany przez nie **potencjał innowacyjny**, rozumiany jako zbiór określonych czynników, charakterystycznych dla danego regionu i wpływających na jego zdolność do udziału w procesach innowacyjnych. Zdolność do wytwarzania lub przyjmowania innowacji przez dany region może być hamowana przez wiele barier np. finansowych, administracyjnych, organizacyjnych, czy też np. przez niski poziom wiedzy, zurbanizowania regionu itp.

Rozpoznanie mocnych i słabych stron regionu, szans i zagrożeń jego rozwoju (analiza SWOT) oraz sformułowanie na tym tle celów i środków działania w zakresie wzrostu regionalnej konkurencyjności nosi nazwę **regionalnej strategii rozwojowej**. Kluczowym elementem tej strategii powinna być **strategia rozwoju technologicznego regionu (SRTR)**.

Nasuwa się pytanie: jakie elementy powinna zawierać SRTR ? Przede wszystkim należy w niej dokonać wyboru:

- „odpowiednich” dla danego regionu technologii,
- instrumentów ich wprowadzania,
- obszarów ich wprowadzania.

Innymi słowy w strategii tej powinno nastąpić zdefiniowanie wstępnych warunków dla procesów innowacyjnych, jak również wybór sektorów i obszarów (tzw. biegunów technologicznych), na których przewiduje się realizację tych procesów oraz wybór określonych instrumentów ich realizacji. Należy w niej też określić rolę administracji publicznej jako elementu popytu lokalnego oraz rolę podmiotów oferujących odpowiednie usługi dla przedsiębiorstw (np. szkół wyższych, instytutów naukowych itp.).

Dobrym przykładem takiej strategii może być, powstająca pod nadzorem firmy konsultingowej Ernst and Young, **Strategia Transferu Technologii dla Regionu Krakowskiego**. Strategii tego typu należy traktować jako odpowiednie programy stymulujące wytwarzanie i przyswajanie innowacji przez przedsiębiorstwa, których ostatecznym skutkiem będą zmiany strukturalne w rozwoju gospodarczym regionów, wyrażające się przesunięciem zasobów i produktów z sektorów schyłkowych do sektorów rozwijających się.

Zakończenie

Wraz ze zmieniającym się od początku 1999 r. układem regionalnym naszego kraju należy stworzyć odpowiednie warunki prawne, finansowe i organizacyjne do intensyfikowania działań na rzecz zwiększania konkurencyjności i innowacyjności regionów polskich. Jeśli na przełomie XX i XXI wieku społeczeństwo nie rozwinie swych umiejętności w zakresie tworzenia i absorpcji innowacji, to Polska będzie nadal funkcjonowała jako kraj peryferyjny.

Podstawowymi działaniami państwa oraz władz regionalnych w kierunku zwiększania innowacyjności regionów powinny być:

- rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej (transportowej, energetycznej, przejść granicznych, telekomunikacji, łączności itp.), gdyż jej elementy są podstawowymi nośnikami, umożliwiającymi rozprzestrzenianie się innowacji w przestrzeni,
- budowa infrastruktury kształcenia (budynki dla uniwersytetów i innego typu szkół, dla instytutów naukowych i ośrodków transferu technologii),
- rozwój szkolnictwa wyższego,
- rozwój badań naukowych, a szczególnie B+R, poprzez stwarzanie dobrych warunków pracy dla wysoko wykwalifikowanych kadr,
- stymulowanie wzrostu ruchliwości przestrzennej pracowników naukowych,
- poprawa systemu kształcenia zawodowego w regionie,
- rozwój i modernizacja instytucjonalnej infrastruktury wspierania przedsiębiorczości i obsługi biznesu,
- kształtowanie środowiska sprzyjającego powstawaniu i rozprzestrzenianiu się innowacji oraz absorpcji nowych technologii,
- upowszechnianie innowacji, zwłaszcza wśród małych i średnich przedsiębiorstw,
- ułatwianie współpracy międzynarodowej przedsiębiorstwom,
- transfer technologii przez stworzenie zinstytucjonalizowanych kanałów między jednostkami badawczymi a małymi i średnimi przedsiębiorstwami,
- pomoc finansowa, udzielana przez państwo i władze regionalne w celu pobudzania przedsiębiorczości i innowacyjności (pomoc bezpośrednia ze

środków publicznych na zakup licencji, nowej technologii, maszyn, urządzeń, pomoc w uzyskaniu kredytu, ulgi podatkowe itp.),

- działania restrukturyzacyjne w regionach.

Bibliografia

1. Boruc R., Cielemeński M., *Ekstraklasa metropolii*, (w:) „Wprost” 1998 nr 31, s.36.
2. *Czy Polsce potrzebne regiony?* (w:) *Dodatek do tygodnika samorządu terytorialnego „Wspólnota”* z dnia 11 kwietnia 1998.
3. *Encyklopedia Biznesu*, t. I, pod red. W. Pomykała, Fundacja Innowacja, Warszawa 1995.
4. Gilowska Z., Gorzelak G., Jałowiecki B., Sobczak K., *Kierunki polityki regionalnej Polski*, Studia Regionalne Uniwersytetu Warszawskiego, Europejski Instytut Rozwoju Regionalnego i Lokalnego, Warszawa 1998.
5. *Gdzie powstaje dochód narodowy*, (w:) „Rzeczpospolita” z dnia 31 lipca 1998.
6. *Innowacje lokalne w gminach*, pod red. B. Goljaszewskiej, Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej, Warszawa 1997.
7. Klamut M., *Innowacje a rozwój lokalny*, (w:) *Promowanie rozwoju lokalnego i regionalnego*, pod red. B. Winiarskiego i L. Patrzyłki, Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej, Warszawa 1994.
8. *Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju „Polska 2000”*, Rządowe Centrum Studiów Strategicznych, Warszawa lipiec 1997.
9. Korenik D., *Ośrodki przedsiębiorczości, innowacji i technologii jako instrument w rozwoju lokalnym*, (w:) *Lokalne inicjatywy w sferze rozwoju gospodarczego*, pod red. L. Patrzyłki, Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej, Warszawa 1994.
10. Koter M., *Jaki model podziału?*, (w:) „Wspólnota” 1996 nr 20.
11. Pietrasński Z., *Ogólne i psychologiczne zagadnienia innowacji*, Warszawa 1971.
12. *Ryzyko inwestycyjne w Polsce oraz w Europie Środkowej i Wschodniej*, (w:) „Rzeczpospolita” z dnia 15 marca 1996.
13. *Słownik ekonomiczny dla przedsiębiorcy*, Wydawnictwo Znicz, Warszawa 1996.
14. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa, Dz.U. nr 99, poz. 631.
15. *Zarys strategii rozwoju regionalnego Polski. Raport końcowy przyjęty przez Radę Ministrów*, (w:) „Przegląd Rządowy” 1997 nr 1.